

MENTOR

LIST ZA SREDNJEŠOL-
SKO DIJASTVO. URE
JUJE DR. ANT. BREŽNIK
LETNIK VI. ZA L. 19¹³/₁₄

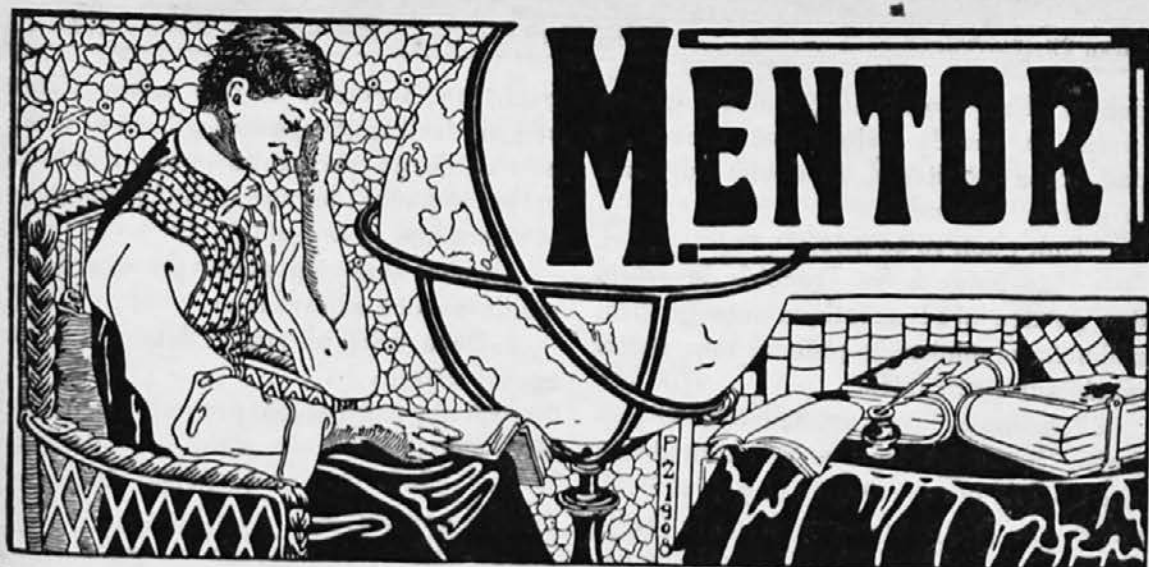
ST: 2.

VSEBINA:

Romanje k Sv. Trojici. (Ksaver Meško)	21
Sofoklejev Filoktet. (Prof. Fr. Omerza.) (Dalje)	24
Nero. (Prof. Fr. Pengov.) (Konec)	28
Potopljeni narodi. (Mehovci.) (Prof. Fr. Pengov)	30
Pogled v starogrški arhiv. (Dr. J. Samsa)	33
Drobiž	37—40

Izhaja v zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano prvega dne v mesecu in stane za dijake 2 K, za druge naročnike 4 K na leto.

LETNIK VI.

NOVEMBER 1913.

ZVEZEK 2.

ROMANJE K SV. TROJICI.

KSAVER MEŠKO.

»Če boš prav priden, pojdeš k Sv. Trojici.«

»K Sv. Trojici, mati? Ali s procesijo?«

»S procesijo.«

Če bi bili mati rekli: »Fant, v Rim pojdeš!« ali: »V Jeruzalem poromaš!« — kaj bi mi bila v tistih časih ta obljuba v primeri z zagotovilom: »K Sv. Trojici pojdeš!« Ali ne sama prazna beseda? Zakaj resnično, nisem si mogel v tistih letih misliti lepšega od romanja k Sv. Trojici. Komaj v spanju sem upal sanjati o taki sreči, le v najbolj skritih globočinah srca sem se usmelil hrepeneti po tako visokem, tako blestečem cilju.

A glej, zdaj nenadoma pravijo mati: »K Sv. Trojici poromaš s procesijo!« Kakor bi mi bil Bog rekel: »V raj pojdeš!«

Hipoma mi je oživel v mislih in v srcu vse, kar sem do tedaj slišal o Sv. Trojici. Vse je bilo čudežno, vse nebeško lepo.

Stric je romal gor vsako leto. Celo častno službo je opravljal pri procesiji: Križ je nosil. Tudi sestra, najstarejša izmed nas, in večja brata so že bili tam. Zdaj je prišla vrsta name; dopolnil sem bil devet let, torej sem bil že junaka dovolj, da med potjo ne omagam.

Stric je imel zdaj obilno posla z menoj. Hodil sem neprestano za njim, ali sem sedel pri njem v kovačnici in mu prigovarjal: »Povejte, stric, kako pa je tam?«

Kdaj mi je dobri mož dovolj opisal pot in cerkev tam daleč gori v Slovenskih goricah, kdaj mi dovolj pojasnil mnoga važna vprašanja, tičoča se našega romanja? Nikoli! A mi je vendar na vsa odgovarjal, mi vse opisoval, kakor in kolikor je mogel in znal.

Živel sem v vedni radosti in obenem v večnem nemiru: »Kaj, če se mi vendar ponesreči?« Če zbolim? Če pride kaka zapreka? Ali če bo slabo vreme in me ne puste? Morda me ne zbude in odidejo brez mene! Ali če na poti omagam? — Bilo je pač, kakor je vedno in povsod v življenju: Ni je velike radosti brez velikega nemira.

Dnevi so hiteli. Vsi so že pripravljali potrebno. Posebno je vsak računal, koliko denarja da bo treba za pot.

Jaz se za to nisem preveč brigal. Kruha in mesa vzamemo s seboj, vode se bo dobilo med potjo pač brezplačno, če Bog da. Drugih potreb tedaj še nisem

poznal. Kak spominek, podobico, križec, svetinjico, morda celo rožni venec, bo pač treba kupiti; a že dobim od očeta in matere kak novec.

Tudi v šoli so se pričeli nemirni dnevi.

»Kdo pojde k Sv. Trojici?« je vršelo dan na dan pred začetkom šole po širni učilnici, napolnjeni s prahom in z našim mladostnim kričanjem.

Ponosno smo se oglašali oni, ki pojdemo. S tiho zavistjo so poslušali drugi, ki niso bili tako srečni. »Ti pojdeš? Ali misliš, da je to eno uro hoda?« se je obregnil ta, oni, v grenki nevoščljivosti ob srečnejšega sošolca.

Mene je jezilo le eno: Da pojde tudi Nedeljkov Martinek! Bila sva prva v razredu. Trudila sva se z vsemi močmi, da drug drugega prekosiva in prehitiva. Zavidala sva drug drugemu vsak uspeh, vsako odlikovanje, vsako dobro, pohvalno besedo, ki sva jo dobila zdaj on, zdaj jaz od starega, dobrodušnega gospoda učitelja.

»Ta tudi pojde!« sem razmišljal razočaran, skoro nesrečen, ko sem slišal neprijetno novico. »Res, močnejši je od mene, dasi mlajši. Ta ne obnemore, a jaz — vedi sam Bog, kako se mi bo godilo med potjo.«

Čutil sem: Vse hudo bi molče in potrpežljivo prenašal med potjo, a da bi me Martinek prekosil in osramotil, da bi on hodil lahko in junaško, jaz pa bi neslavno onemogel, ne, to bi bil prehud udarec zame!

A pomoči ni bilo zoper to. Treba se je bilo molče vdati in mirno čakati, kako se romanje razvije.

Čas je hitel. Od sošolca Kosa sem kupil majhno usnjeno torbico, veliko kakor otrokova peščica. Kos kruha, ki sem ga bil dobil s seboj v šolo za opoldne, sem mu dal zanjo; sam pa sem imel post do štirih, ko sem se vrnil iz šole.

To torbico sem si namenil za denar. Spravil bi v njo pač nekaj papirnatih desetakov, a vsega bogastva sem nabral do petka pred svetotrojiško nedeljo — šest krajcarjev. Te sem skrbno zavil v

papir in jih položil na dno torbe. Nanje sem natlačil jelševega listja, da se je torba za oko dozdevala nabito polna. Kdorkoli jo je pogledal, je moral biti prepričan: »Premoženje je v njej!«

Komaj smo tisti petek po večerji odmolili, so oče zapovedali:

»Deca, zdaj pa spat! Jutri bo treba zgodaj vstati.«

»A da nas res ob pravem času zbudite, oče!«

»Zbudim. A pot je dolga, dobro se morate naspiti — k počitku!«

Zbudili so nas res na vse zgodaj.

Naglo smo se umili in oblekli. Mati so nam bili že vse pripravili.

»Ti si najmanjši, ti ne boš ničesar nosil,« so rekli meni. »Drži se Micike. Ona ima zate kruh in meso.«

Meni je bilo to prav po volji. Vesel sem obesil torbico s šestimi krajcarji čez ramo. Mati so nas poškopili z blagoslovljeno vodo, pa smo šli.

V cerkvi je bila zbrana že lepa množica. Prva sv. maša se je bila že pričela, ko smo prišli. Po drugi smo se uvrstili v red, po dva in dva, mi deca spredaj, takoj za križem. Med petjem litanij smo šli iz cerkve. Duhovnika sta nas spremljala do križa, stoječega na križpotu nad vasjo. Tam se cesta cepi, ena, velika in bela, gre gor v mesto, v Ptuj, druga, stranska, rjavkasta in često zelo blatna, se vije gor po Slovenskih goricah. Duhovnika sta nas blagoslovila in s slovesnimi čuvstvi v srcih smo krenili gor po ožji, a danes posebno blagoslovljeni in posvečeni.

Od začetka smo bili vsi živahni, vsi dobre volje. Da bi kar poleteli k cilju, nam je bilo, gor k oni krasni cerkvi na hribu, ki smo jo tolikokrat ogledovali na podobicah, jo občudovali, v mislih po njej hrepeneli.

Polažoma pa so postajali mnogi tišji, zamišljeni, počasnejši: Polaščala se jih je utrujenost.

In glej, čudo božje, kdo je najbolj težko hodil, kdo je prvi zaostajal? Ali ne Nedeljkov Martinek?

Priznam in se spovem skesan in osramočen: Ni se mi smilil! Ne, celo tiho veselje sem začutil v srcu ob njegovi nezgodi. Ko sem se zdaj zdaj radoznalo ozrl in sem ga videl, kako počasi in težko krevsa z materjo za nami, sem ponosno pomislil: »Kakšen junak sem jaz proti njemu! Zdaj menda vendar vidi, da ga v vsem prekašam.«

V gozdu pod Sv. Trojico smo se ob gozdnem studencu ustavili. Dekleta so se opletla in ovenčala, vsi smo se z nekako

čakale dolge vrste. Kamor sem se postavil, povsod so me odrinili večji in močnejši. Naposled sem obupal. Pomislil sem: »K spovedi lahko grem tudi doma. Tukaj pa si ogledam prodajalnice in kaj kupim.«

A od gledanja so postale oči kmalu lačne. Tako sem kaj hitro izdal svoje bogastvo. Za štiri krajcarje sem kupil lepo svetlo svetinjo, za enega dve slabotni podobici, namenjeni mlajšima bratcema, za zadnjega seve sladkor.

SAMOSTAN SV. TROJICE PRI MOSKVI.

nemirno svečanostjo pripravljali za slovesni vhod.

O tem ne vem mnogo, pač pa dobro vem, ne, slišim še zdaj, kako čudovito so nam zvonili svetotrojiški zvonovi, ko smo se v dolgi procesiji bližali slavnemu sveetišču. Ob njih zvonjenju je znatno izgubila zame pomen pesem in molitev, deloma celo veličastna hiša božja.

V cerkvi so se že gnetli romarji od vseh vetrov. Rad bi bil prišel k sv. spovedi. A pri vseh spovednicah so stale in

A kmalu sem moral grenko občutiti, da je človek brez denarja nepotrebna ničla na svetu, vsem v napotje in spotiko.

Ko sem nekaj časa ogledoval krasote, vabeče razstavljene v šotoru, do katerega poprej še nisem bil prišel, se je kramar — še zdaj gledam lisičje, prekanjeno njegovo obličje, z rdečo, redko brado, ne posebno ugodno olepšano — z zadirčno besedo zaletel v me:

»Ti, ali nameravaš kaj kupiti ali ukrasti?«

Kakor bi me bil oplazil z bičem, se mi je razlilo vroče po hrbtu.

»Kaj bi ukradel! Ali sem tat? Kupil že bi, pa nimam denarja.«

Govoril sem osorno in uporno, ker me je razkačila moževa sirovost in krivičnost.

»Nimaš? Kaj pa imaš v torbici?« je vprašal hinavsko in hudobno.

Jaz pa sem umolknil. Sram me je bilo, da bi povedal, kaj da imam v njej.

»Ti, če nisi že česa ukradel in nosiš v torbi! Kaži!«

Pa je segnil po torbici. Še preden sem mogel braniti ali odstopiti, jo je bil že odprl.

»Glej ga, goljufa! Z jelševim listjem je natlačil torbo, naj bi ljudje mislili, kaj denarja da ima. Ti si mi zrel tič! Alo, pojdi!«

S krepko, sirovo roko me je sunil od svojega šotora.

»Kramarji pa tukaj pri Sv. Trojici res niso prijazni ljudje,« sem pomišljal, ko sem žalosten zavil okoli cerkve. Sedel sem pod kostanje, precej stran od ceste, da vendar ne bi bil nikomur napoti.

»Ali bi ne bil storil bolj pametno, če bi bil ostal doma?« sem razmišljal ves potr v svoji samoti.

Šlo je na večer. Oglasil se je glad in me je nemilo zdramil iz žalosti in premišljevanja.

A novo gorje! Kakor sem tudi iskal okrog cerkve in po vseh kapelicah in

kotih cerkve, v množici romarjev nikjer ni bilo najti sestre. Tudi strica in bratov ni bilo nikjer. Kakor bi jih ne bilo pri Sv. Trojici!

Naletel pa sem na sosedovega Karla. Nekoliko starejši je bil od mene, postaven fant. Komaj sem ga zagledal, mi je prišla bridka in obenem srečna misel: »Kaj mi pomaga svetinjska, če pa od glada umrem! Morda jo kupi Karel.«

Naglo sem jo odpel s traka na prsih in jo pokazal sosedu. »Koliko mi daš za njo, Karel?«

Vzel jo je v roko, ogledoval jo nezaupno.

»Koliko si dal za njo?«

»Štiri krajcarje.«

»Ravno za polovico preveč. Ker si ravno ti, ti dam dva krajcarja.«

»Vsaj tri bi dal,« sem poizkusil previdno dražiti.

»Ne dam. Pa jo imej!«

»A svetinjske vendar ne morem jesti!« sem se ustrašil sam pri sebi. Glasno pa sem pristal na ponudbo: »Pa jo vzemi za dva, v božjem imenu. Škodo pač imam, ravno polovico izgubim.«

»Ne morem za to,« je važno in pokroviteljsko tolažil skopi kupec. Pa se je še ponorčeval: »Kaj pa si jo kupil! Ko imajo otroci denar, imajo prodajalci sejem, kaj?«

Tiho sem požrl zasmeh. Svetinjske mi je bilo resnično žal, a zemlja, ki sem jo takoj kupil, mi je šla čudovito v slast.

(Konec.)

SOFOKLEJEV FILOKTET.

(Dalje.)

Sofokles in Filoktet.

Sofokles, sin Sofilov, je bil rojen l. 496. pr. Kr. v Atiki. Njegova rodovina je uživala velik ugled in je bila vsled raznih trgovskih zvez imovita. V godbi ga je poučeval slavní Lampros. Ko so slavili njegovi rojaki sijajno zmago pri Salamini, je vodil Sofokles neki deški zbor, dasi je bil šele 16 let star. Velika slava Ajshilova je pri-

pomogla, da se je poprijel z vso silo dramatičnega pesništva. Tedanji čas je bil sploh dovzeten za kulturo in umetnost, ko so dosegle Atene pod Periklejem višek slave in časti. Delovanja v javnem življenju se je le malo udeleževal. Komaj 28 let star je nastopil s prvo tetralogijo, s katero je prekosil celo svojega vzornika, Ajshila. Umril je l. 406. Na Likurgov pred-

PROF. FR. OMERZA.

log je vzela država v svoje varstvo originalne izvode njegovih del, po katerih so morali popravljati igralci svoje vloge. Sofokles je spisal 123 dram, izmed katerih nam je le po imenu znanih 115, a ohranjenih samo 7 tragedij: *Αἴας*, *Ἀντιγόνη*, *Ἡλέκτρα*, *Οἰδίπους τύραννος*, *Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῷ*, *Τραχίνια*, *Φιλοκτήτης*. —

Na potu v Trojo so se ustavili Grki na otoku Hrize v bližini Lemna. Filoktet, Pojantov sin, je iskal na tem otoku primerne kraja za daritev, a pri tem ga piči kača, ki je varovala vili Hrizi posvečen prostor. Ta rana je prizadevala Filoktetu toliko bolečin, da niso mogli Grki vsled vednega vpitja opravljati zaukazanih daritev, ker je morala vladati med tem dejanjem popolna tišina. Povzročal jim je sitnosti tudi s svojim smrdom. To je bilo vzrok, da pozabita Agamemnon in Menelaj na izredno pomoč, katero jima je pripeljal Filoktet v boju s Trojo. Ko namreč ves zmučen nekoč trdno zaspi, ga odpelje Odisej na otok Lemen, ki je bil takrat še popolnoma neobljuden. Tukaj je živel sam deset let v groznem pomanjkanju in trpljenju. Zavetje pred vročino in mrazom je dobil za silo v neki votlini ob obrežju. Prepotrebno hrano si je preskrbel z lokom, ki ga je podedoval po Herakleju. V 10. letu obleganja Troje se posreči Odiseju, da ujame preroka Helena iz Troje, ki pove Grkom, da ne dobe mesta nikoli v svojo oblast, ako ne dovedejo Filokteta na lep način iz Lemna pred Trojo. Le on more namreč v zvezi z Neoptolemom, Ahilejevim sinom, vzeti s pomočjo Heraklejevega loka trdnjavo. Odisej komaj sliši te besede in se že oglasi, da hoče v družbi z Neoptolemom v imenu vojske izvršiti to težko nalogo. S tem, da pristaneta na obrežju Lemna, se prične dejanje.¹

¹ V prestavi se je obdržalo prvotno merilo, kar je v dialogu brez težave. Težja je stvar v partijah kora, v katerih se da prvotna mera v prestavi le nepopolno ohraniti, ker mi merimo zloge po naglasu, stari pa so jih merili po dolžini in kratčini. V koru se naj čitajo v prestavi besede z naglasom, kakor ga imajo v izgovarjavi, kar da približno merilo grškega teksta. Za podlago sem

O s e b e:

Filoktet, Pojantov sin, melijski knez.

Odisej, Laertov (Lartijev) sin, kefalenski knez.

Neoptolem, Ahilejev sin.

Neoptolemov spremljevalec, preoblečen v trgovca.

Zbor Neoptolemovih spremljevalcev.

Herakles.

Kraj: skalnato obrežje otoka Lemna.

Čas uprizoritve: l. 409. pr. Kr. r.

(Sredi se dviga visoka pečina, spredaj ob vnožju je vhod v votlino, pred katero leži majhna ravnina. Od vhoda na levo vodi steza kvišku in se skrije za pečino. Ravnina pred vhomom se znižuje polagoma med pečevjem do tal pozorišča. Na desno se vije pot navzdol, kjer se skrije za pečino, ki moli kvišku. Izza te pečine pride Neoptolem in gre proti votlini z enim svojih spremljevalcev. Odisej pa stoji skrit za to pečino spodaj in govori Neoptolemu, ki gre vedno više po poti proti votlini.)

Odisej.

Obrežje tole Lemna¹ je otoka kraj, kjer ne prebiva nihče in ne hodi tja.² Neoptolem, najboljšega junaka sin, sin Ahileja, semkaj sem odpeljal, glej, Pojantovega sina Melijca³ nekoč. Povelje to so dali četovodje⁴ mi, krvava bol mu je razjedala nogo. Saj mirno pitnega, ne žgavnega daru⁵

vzel izdajo L. Radermacherja, Berlin 1907, na nekaterih mestih sem se pa držal izdaje F. Schuberta, Wien 1894.

¹ Lemen je otok v Egejskem morju.

² Tukaj pravi Odisej, da je samo to obrežje neobljudeno, a Filoktet sam pravi na mnogih krajih, da otok sploh nima prebivalcev. Mogoče imenuje samo ta del otoka brez ljudi, ker govori Homer Il. 1, 594 o nekdanjih prebivalcih, kjer se glasi:

Letel sem en cel dan in ravno, ko solnce je zašlo, doli sem padel na Lemen, le malo imel sem še sape. Sintijski tam so možje sprejeli me koj, ko sem padel.

³ Melis ali Malis (Μελίς) je grška pokrajina, ki leži med Tesalijo in Lokrido. Toda Il. 2, 716 se glasi, da je bil Filoktet vladar v severni Tesaliji nad mesti Metone, Taumakija, Meliboja in Olicon.

⁴ Pod besedo četovodje (ἀνδραγατάς) misli poveljnika grške vojske pred Trojo, namreč Agamemnona iz Miken in Menelaja iz Šparte, ki jima je bil oče Atrej; zato se zoveta Atrida (Atrejeviča).

⁵ Pri Grkih in Rimljanih je morala biti med darovanjem popolna tišina. Zato so opomnili ljudstvo vsakokrat poprej, naj se tega zaveda, rekoč: »Favete linguis!«¹ Ako je kdo molk pretrgal, se je morala daritev iznova začeti.

prinesti nismo mogli, ker s preklinjanjem je polnil cel ostrog, le vedno stok in jok. A kaj zdaj pravim to! Le malo besedi, da ne zapazi me in cel naklep tako ne gre po vodi mi, ki naj prekani ga. A drugo vse zvršiti je pa tvoja stvar: kje dva izhoda skala tu ima, poglej, tako, da v mrazu lahko na straneh obeh se solnči, a poleti skozi dom odprt prinaša sapica očesu sladek sen. In malo niže vidiš proti levi koj izvor vode, če se je le ohranil še.¹ Tja stopi in naznani tiho mi nazaj, če tamkaj prostor tak je ali kje drugje, da slišiš vse do konca, kar ti zdaj povem, da složno po načrtu istem delava.

Neoptolem stopi nekaj korakov naprej. To, kar veliš, pa težko ni, knez Odisej,² ker zdi se mi, da vidim že votlino to.

Odisej.

Kje, zgoraj ali spodaj? Tja ne vidim jaz.

Neoptolem.

Tu zgoraj; a koraka čuti ni nikjer.

Odisej.

Poglej, če legel morda ni v votlino spat!

Neoptolem.

Le prazno bivališče vidim, brez ljudi.

Odisej.

Udobnosti pahišne tudi notri ni?

Neoptolem.

Kup listja, kot da notri kdo bi nočeval.

Odisej.

Vse prazno? In pod streho res ničesar ni?

Neoptolem.

Lesen kozarec le, ki delo slabega je pač umetnika, kresilo zraven zrem.

¹ Ker so tu vulkanska tla, lahko izgine studenec.

² Odisej je sin Laerta, kralja na otoku Itaki v Jonskem morju. Imenuje se tudi Kefalen, kar pomeni sploh podložnika kefalenskega kraljestva, ki je obsegalo otoke Same, Itaka, Zakint, Dulikhion in akarnansko obalo. Odisej, na Itaki doma, je torej tudi Kefalen. Kadar imenuje Filoktet Odiseja Kefalen, ima to vedno sramotilni pomen, ker so bili Kefaleni na slabem glasu kot prebrisani trgovci in pomorski roparji.

Odisej.

Njegov zaklad je to, kar zdaj mi kažeš ti.

Neoptolem.

Ojoj, ojoj! še cunje tukaj se suše, boleznih hude težki duh iz njih puhti.

Odisej.

Da v kraju tem stanuje mož, prav jasno je, in daleč ni odšel. Kako naj šel bi mož, ki ga boli že dolgo noga, daleč kam! Iskat je šel si hrane ali zelišča za rano, če kje zanje ve, da bol hlade. Na stražo torej gre naj spremljevalec tvoj, da me skrivaj ne zaloti, ker dobro vem, da mene raje bi ujel kot Grke vse.

Neoptolem

pokliče svojega spremljevalca, ki gre po stezi proti levi na skalo, odkoder gleda oprezno po okolici. Neoptolem se pa pomakne par korakov nazaj proti Odiseju za skalo, ki stopi tudi malo bliže.

Saj gre že tja in stezo bo zavaroval; ti pa povej mi dalje zdaj, če kaj želiš.

Odisej.

Zdaj skaži se junaka, Ahilejev sin! To tvoja je dolžnost, za to si prišel sem. A moč še ni dovolj. Pomačaj mi zvesto, čeravno slišiš kaj, kar novo se ti zdi.

Neoptolem.

Kaj torej zapoveš?

Odisej.

To naloga ti je, da Filokteta¹ preslepiš z besedami. Ko vpraša te, kdo si, odkod prihajaš zdaj, povej: sin Ahilejev. V tem ne varaj ga! Da ploveš proti domu, ko si pustil voj Ahajcev in brodovje, v srcu srd in gnev. Izvabili da so te z doma s prošnjami, edini up, da Ilion² dobe v roke.

¹ Filoktet (Φιλοκτήτης), Pojantov (Πολύτης) sin, je stal na čelu tesalijske vojske pred Trojo in je bil slavnoznan kot izvrsten strelec. Herakles mu je dal kot plačilo za storjeno uslugo svoj božji lok. Herakleja je namreč mučila s strupom napojena obleka, a je ni mogel sleči. Brez upa rešitve stopi tedaj na Ojti na grmado. Toda dasi je prosil in zapovedoval, mu je ni hotel nihče zažgati, da bi ne bil njegov morilec. Filoktet se končno vda njegovi želji in dobi za plačilo lok, ki more edini podreti Trojo.

² Ilion ali Troja je mesto v Miziji v M. Aziji.

Ko prideš in zahtevaš Ahilejevo¹
orožje po pravici, ti nevreden si,
da ti bi ga dobil, dobi ga Odisej.
Čez mene govoriti smeš, karkoli češ.
Ne žališ namreč s tem me nič; če pa tega
mi ne storiš, užalostiš Argejce vse.
Zakaj če loka iz rok mu ne ugrabimo,
Dardanovega ti ne boš razsul gradu.
Poslušaj me, kako lahko in brez skrbi
greš k njemu ti zaupno, jaz pa ne tako.
Ne zaprisežen, siljen² ne, odplul si ti
in prve vojne nisi udeležil se.

A tega utajiti meni moči ni.
Zatorej če zapazi me, svoj lok v rokah,
po meni je in tebe pogubim s seboj.
Izmodrovati pa je treba ravno to,
kako ukradel boš nepremagljivi lok.³
Vem, sinko moj, da to narava tvoja ni,
da bi govoril in ravnal prekanjeno.
Po zmagi vendar bije srce radostno! —
Zato pogum! Poštenost pride še na dan.
Le pusti sram za kratek čas mi tega dne!
Za danes bodi moj in ves prihodnji čas
naj kliče te moža najbolj pobožnega.

Neoptolem.

Beseda ako drugih rani mi uho,
to govoriti gnusno zdi se mi, o knez.
Da bi z zvijačo storil kaj, narave te
poznal ni oče moj, poznata meni ni.

¹ Ahilej je bil sin Tetide in Peleja, zato se zove tudi Pelid (Pelejevič). Pelej je bil kralj v Ftiji v južni Tesaliji. Po slavnem dvoboju z aitiopskim kraljem Memnonom je preganjal Ahilej Trojance do mesta, kjer ga pa zadene puščica Paridova, kar je v resnici storil Apolon sam (prim. v. 335). Za njegovo truplo se prične zdaj hud boj. Slednjič se posreči Ajantu starejšemu, Telamonovemu sinu (prim. v. 410), da odnese truplo v tabor, ko je Odisej odganjal le sovražnike (prim. v. 373). Po odredbi matere Tetide bi moral dobiti zdaj Ahilejevo orožje najboljši junak za njim. Po posredovanju boginje Atene ga ni dobil Ajas, ampak Odisej. Zato se hoče zdaj Ajas maščevati, a znori in se prebode z mečem.

² Palamedes je z zvijačo odkril, da se Odisej le dela neumnega, da bi mu ne bilo treba iti v vojsko. Neoptolem tudi ni bil v prvi vojni takrat, ko so izpostavili Filokteta, ki ga torej ne pozna.

³ Odisej sicer ve, da je prerokoval Helenos, da mora priti Filoktet z lokom vred prostovoljno v Trojo, a on hoče zaradi varnosti dobiti najprej z zvijačo lok, češ da bo potem Filoktet prisiljen iti za lokom.

Pripravljen sem pa s silo odpeljati ga,
z zvijačo ne; premogel vendar toliko
z močjo nas pač ne bo na eni nogi on.
Poslan sem ti v pomoč, bojim se besedi:
izdal ga je grdo; a neuspeh, o knez,
je ljubši v častnem delu kot mi zмага vzlem.

Odisej.

Da, vrli sin! V mladosti tudi jaz nekdam
sem bil z jezikom len, a delaven z roko.
Azdaj, koskušnjo imam, pa vem, da priljudeh
le jezik vedno vodi vse, dejanje ne.

Neoptolem.

Kaj torej zapoveš mi še razen laži?

Odisej.

Z zvijačo Filokteta da dobiš, velim.

Neoptolem.

Zakaj z zvijačo rajši kot s prepričanjem?

Odisej.

Prepričal ga ne boš, z močjo ga ne dobiš.

Neoptolem.

Tako neznansko silno moč ima junak?

Odisej.

Puščicam ne ubežiš, pred njimi hodi smrt.

Neoptolem.

Ni torej niti varno priti blizu mu?

Odisej.

Ne, če ga ne dobiš z zvijačo, kot velim.

Neoptolem.

Nili sramotno, misliš ti, lagati se?

Odisej.

Nikakor ne, če laž ti le rešitev da.

Neoptolem.

Kako v oči naj zreti drzne se lažnik?

Odisej.

Če delo da korist, se bati ni lepo.

Neoptolem.

Kaj meni to koristi, ta če v Trojo gre?

Odisej.

Edino lok njegov nam Trojo pribori.

Neoptolem.

Mar nisem jaz, ki jo podrem, kot rekli ste?

Odisej.

Brez loka ti nikdar in lok brez tebe ne.

Neoptolem.

Zajeti dajmo jo, če temu je tako.

Odisej.

Če to storiš, imel dobiček dvojen boš.

Neoptolem.

To je? Ko to spoznam, ne bom se branil več.

Odisej.

Da moder si in dober mož, dejal bo vsak.

Neoptolem.

Naj bo! Storim in v sebi udušim vsak sram.

Odisej.

Li pomniš dobro torej, kar sem svetoval?

Neoptolem.

Le brez skrbi, če ti enkrat to pritrdim.

Odisej.

Ti torej tu ostani in počakaj ga, a jaz grem proč, da ne zapazi me kako, in paznika poslal bom k ladji zpet nazaj. Da se mudite predolgo, če se mi zdi, tedaj vam pošljem istega moža nazaj od ladje sem. Da ga poznal nihče ne bo, bo prišel on oblečen kot trgovec tja. Če zvito ta tedaj kaj, sinko, govori, koristno si izberi zrno iz besed. Jaz k ladji grem nazaj, to tebi izročim. In zviti Hermes¹ naju spremlja, vodi naj z Ateno zmagoslavno, mojo varhinjo!

Odide.

Neoptolem stopi pred vhod votline, pokliče moža iz spremstva, ki je stal na straži, k sebi in mu ukaže, da se naj odstrani. Stražnik odide na desno. (Dalje.)

NERO.

(Konec.)

PROF. FR. PENGOV.

Res se je zleknila Lenica zvečer po klopi v kuhinji in Nero je spal, kot po navadi, pod mizo. Minule so prve nočne straže; proti polnoči pa je postal Nero nemiren, premetaval se je na svojem ležišču, se stegoval, obračal opazujoč glavo proti Heleni, pa se zopet ulegel. Okoli dveh po polnoči pa se ni mogel več ustavljati notranji sili, tiho je vstal, se ozrl po nizkem oknu in nato po dozdevno speči deklici. Ta je ležala tiho in dihala mirno, kot v spanju. Nero se ji polagoma približa, ji sopiha naravnost v obraz, a se je ne dotakne. Nato pa ji previdno liže obraz in opazuje učinek operacije na nepremičnem obrazu. Uhlji mu stoje pokonci, modro glavico nagne postrani: »Gospodarica mora trdno spati!« — Zdaj zdirja Nero proti oknu, ki se je sukalo okrog horizontalne osi, in ga dvigne s smrkcom toliko visoko, da je mogel s telesom skozi. Okno je zdrnilo ob njegovem telesu in repu zopet doli, in ročnost, ki jo je pokazal hišni varuh pri tem poslu, je pričala o dolgi vaji. Nato ga je vzela tema.

Presenečena, s klopotajočim srcem je opazovala Helena vse to; hotela je pokli-

cati koj očeta, a si je premislila, priložila par polenc v peč in sklenila priti zadevi do dna. Več nego eno uro je poslušala čvrsta in budna tiketanje ure na steni, vsak šum jo je navdal s čudnim strahom. — »Kaj pač dela sedaj naš Nero?« je premišljevala; »ali je res on pomoril vdovi ovce? Ta neprecenljivi čuvaj naših backov ropar? — Nemožne!«

Ubožica pač ni poznala etnologije pasje, niti etimologije imena Neronovega.

Kdo vé, je li se ni sprehajala po žilah njenega ljubljence tropa Erythrocytov (rdečih krvnih teles), doma iz dežele Eskimov, kjer imajo domači psi še popolnoma volčji značaj in se je zgodilo, da so raztrgali in požrli dete vpričo matere. In ali moreš dokazati, da ni bil Nero, četudi v 99. kolenu, v sorodu s psom severoameriških, t. zv. Zajčjih Indijanov, ki je po barvi in telesnem ustroju popolnoma podoben lisici, o kateri veš, da ne pusti več živega kljuna,

¹ Hermes, Zevsov sin, je prvotno bog pastirjev. Odlikuje se zlasti po svoji zvižčnosti in je zato tudi bog tatov. V marsičem je podoben Apolonu, ker je iznašel piščal. Slika se navadno kot sel božji s perutmi na nogah.

ako se ji je posrečilo vdreti v kokošnjak? Ako se redi stepni pes po nepreglednih ravninah azijskih ob lovu antilop, je le naravno, če je ostala iskra nimrodskega ognja tudi v naših ovčarskih psih. Od divjega lovca do roparja pa je le majhen skok.

Za »Nerona« si klicala, Helena, vašega psa. Ali si se pa tudi zavedala, da pomenja Nero — Močni (sorodno z grškim *ἀνίη*, *ἀνδρός*)? In to ne po krivici. Saj so imeli že stari Kolofonijci velike čete silnih psov,

Ob gomoleči lučki opazi deklica neznan, divji lesket v očeh nočnega klaviteza, ob nežnobelih prsih pa se rdi razločno krvav madež, podoben vratu nedolžne taščice in jerebice. Za nekaj trenutkov preneha pes sopsti in opazuje gospodinjjo. Videč pa, da se ne gane, se uleže pod mizo, si liže šape in prsi; le tu in tam zagodrnja mrmraje, kakor ob spominu na sveže, a čudne, slastne in vendar grozne doživljaje.

PETER VELIKI KOT TESAR.

ki so napadali v boju vselej prvi in niso nikoli odrekli svoje pomoči. In ko so l. 108. pr. Kr. premagali Rimljani germanske Cimbre, so morali po zmagi prestat še hud ravs in kavs s titanskimi psi, ki so varovali sovražno prtljago.

Da je vedela naša Helenica vse to, pač bi ji bila naslikala fantazija strahotno sliko o Neronovem nočnem pohodu. — — —

Še ena ura je stiketakala leno in počasi. Čuj, zunaj lahek šumot ob oknu, srce Helenino, miruj! Okno se čisto nalahno odpre in zvesti Nero je zopet v kuhinji na svojem mestu.

Deklica je videla dovolj; Erklavec je imel — žal! — prav, strašni lisjak iz Hudičeve jame je ležal pred njo. Dvignila se je na klopi, pogledala Neronu v oči in kriknila: »Nero, Nero! Torej je vendarle res? Ti strahotni krvolok!«

Sicer ljubki glasek Helenin je razločno vibriral po tistem prostoru in Nero je stal kot okamenel kip, kot grešnik, v katerega trešči strela z jasnega. Obupno se je ozrl po zaprtem oknu, oči so se mu iskrile stekleno, griva na vratu se mu je zježila, toda pod neizprosno, sodnim očesom dekličinim se je sčnil in se plazil po tleh proti

njej, kot bi jo hotel prositi odpuščanja. Ko je bil pri njenih nogah, da bi jih bil lahko obliznil, tedaj pa — besno kot tigar, a brez najmanjšega glaska — poskoči naravnost proti njenemu vratu.

Napad je bil popolnoma nepričakovan, vendar je Helena še o pravem času dvignila roko in Neronovi beli, dolgi čeklji so se zapicili v njeno meso in škrtali ob kosteh.

»Pomagajte, pomagajte! Oče, oče!« je jeknil presunljiv glas po tihem poslopju. Nero ni bil težak in za trenutek ga je treščila od sebe, toda spoznala je dobro njegov namen. Začel se je boj.

»Oče, oče!« je kriknila iznova uboga

deklica, ko je mesarila žolta furija ročice, ki so ji tolikrat podajale hrane.

Zastonj se ga je otepala, kot roj osá je bil vedno v njej, in gotovo bi bil kmalu dosegel vrat in ž njim svoj cilj, da bi bil pregrizel glavne žile, da ni v pravem času prihitel oče na pomoč.

Naravnost vanj, brez glasu kot poprej, se je zakadil Nero in je grizel in klal, dokler ga ni sekira smrtno zadela in mu vzela moči. Še en udarec, in ta ga je treščil s preklano črepinjo pred ognjišče, kjer je gospodaril toliko časa Nero, — izdajalski Nero, pravi Brutus in rimski Nero po svojem značaju; zasopel je še enkrat globoko, se iztegnil in obležal nem za vedno.

POTOPLJENI NARODI.

(MEHOVCI)

PROF. FR. PENGOV.

Buči, buči, morje adrijansko!
Morje!...

Na letošnjem potovanju po nemilosolnčni Italiji sem se večkrat izprehajal ob bregovih in sipinah Tirenskega in Adrijskega morja. Skušal sem si poglobiti znanje iz prvega vira v »thalassobiologiji«, o dejanju in nehanju bitij v morskem naročju, deloma kot skromen pešec po celini, deloma v črni lupini beneškega gondolirja, tuintam tudi kot amphibium, kopajoč se na raznih »lido« (= ravno peščeno obrežje). Morda bo zanimalo koga izmed naših prijateljev poglavje iz temne dežele potapljačev, kraljevine Posejdonove.

Neznosno avgustovo solnce je kuhalo svet, ko sem hodil ob napolitanskem obrežju, pod tronom starega Vezuva, ki se ne naveliča že stoletja pošiljati sivkastih oblačkov iz stare svoje žeknaste pipe. Bilo je ob času oseke, ko stoji voda 30 do 75 cm nižje nego ob času plime. Napol naği potomci raznih Pompejanov ciganske barve so uganjali svoj dulce far niente, ki se ga imajo priliko priučiti na tisočerihsakdanjih starejših zgledih, drugi pa so hoteli menda pokazati na sebi betvico stare rimljanske krvi in so sezidali na peščenem produ blizu emerzijskega pasu (svet, ki se

prikaže tekom bibavice na suho in zopet zalije z vodo) iz peska malo trdnjavico: v sredi majhna laguna, kroginkrog pa peščen nasip. Že je jel Posejdon zopet dvigati svoje temenišče; privalili so se prvi nizki valovi in pogнали vodo preko otroške barikade v notranji jarek.

Veselo so zavriskali mali fakini nad dolgo pričakovanim dogodkom. Približam se jim, ko je prispelo rajanje ravno do vrhunca.

Trdnjavska laguna je dobila prebivalca, čudnega pa in nenavadnega; valovi so bili treščili čez nasip skoro 30 cm široko meduzo, znano mnogim naših bralcev pod imenom uhati klobučnjak (Ohrenqualle). Nerodno in po strani je veslarila Aurelia aurita s svojo nežno, rožnordečo ladjico v tesnem bazenu.

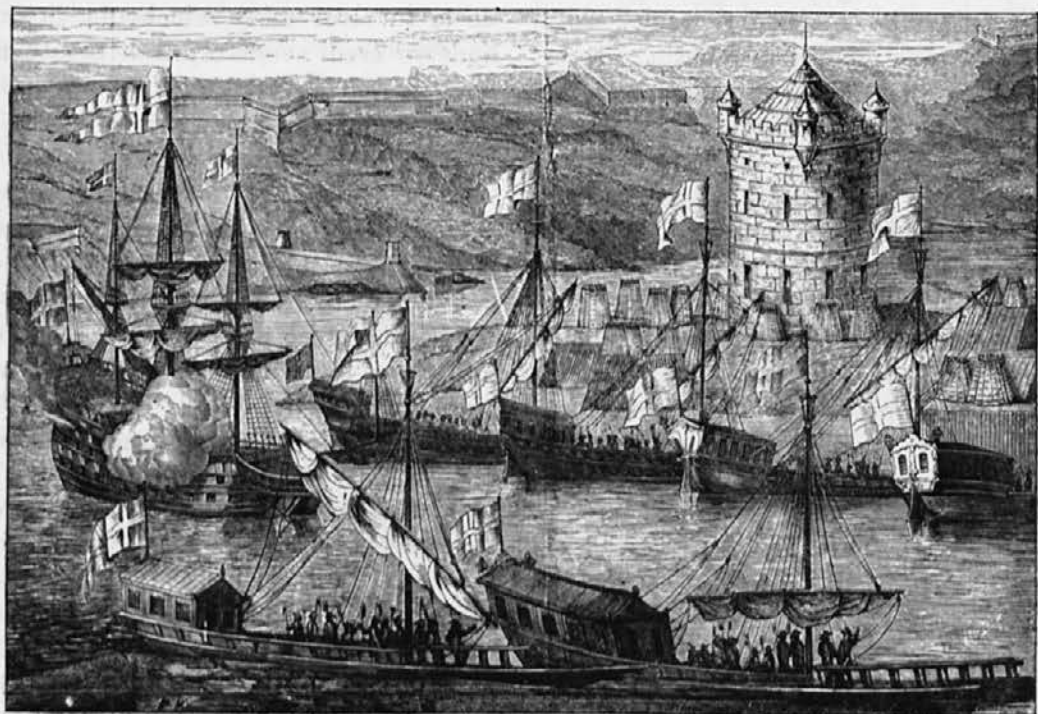
Da je stanovalo na naši trdnjavici njeni velikosti primerno liliputansko ljudstvo, gotovo bi bila igrala meduza vlogo levijatana (krokodil, morski zmaj), strašne velebobotnice (Oktopoda), ki je prišla v gosti celi okolici v grozo in strah. Pa ni bila edina obiskovalka ta Aurelia. Od vseh strani je še prinašalo radodarno valovje proti obrežju prekrasnega cvetja: celo množico

kot plavice modrih meduz-jadrnic (Segel-qualle), jesenskim tagetes podobnih rjavorumenih Chrysaor s temnejšo zvezdo kostanjeve barve po vrhu, sivih Aequorej, ki so merile do 40 cm v premeru, in ljubkih papških tijaric, samo 2 cm širokih, s karminovordečim središčem (Tiara pileata). Vse to lepo vodno cvetje se je izpreminjalo, prišedši na suho, mahoma v večje ali manjše grde sluznate pege, nad kojimi ti je lahko izpodrsnila stopinja, prava slika jesenske slane na vrtu, vanitas vanitatis.

ubogih Nereidinih (Nereis ali Amfitrite, soproga Posejdonova) otrok, ki jim je donela pesem vedno više segajočih valov na uho kot nagrobnica.

Evo vam zmisel tedanjega premišljevanja, ki se sliši kot bajna pravljica iz »Tisoč in ene noči!« — — —

Bila je svoje dni dežela — od tedaj je preteklo že desetorice tisočletij —, nad katero se je razpenjalo najkrasnejše tropiško-vedro nebo. Zrak te dežele je bil noter do tal tako specifično težak in glo-

RUSKA MORNARICA PRED AZOVOM.

Nenadoma je pridrl periodičen močan voden naval in cela trdnjava se je zgrudila v pesek in slanico. Silno moč ima jeklena pest takega vala, ki ugladi v momentu breg in pomete v čisto trud malega človeka. Ujetnica-meduza je še enkrat zadihala prosteje, a le zato, da jo je v naslednjem trenutku toliko sigurneje zadela usoda raztrusnjene ladje.

Otroci so izgubili veselje nad svojim Ilionom, ki ga ni bilo več, in so odšli; sinje valovje je pelo naprej svojo neskončno melodijo, jaz pa sem premišljeval usodo

boko zamodrel, kot bi segalo nebo samo do zemlje.

V tej deželi je stanovalo izza pradavna ljudstvo, posamič ali v majhnih družinicah, brez posebej zgrajenih selišč, kar pod milim nebom, a vedno na enem in istem mestu, za katero se je bil kdo odločil v svoji mladosti.

Ta vezanost pa je jela polagoma presedati nekaterim, zato so si začeli izbirati stanovališča bolj po nomadsko ter peli:

»Danes tukaj, jutri tam, drugi kraji, druga mesta; če mi všeč ni, pa drugam, urno me popelje cesta.«

njej, kot bi jo hotel prositi odpuščanja. Ko je bil pri njenih nogah, da bi jih bil lahko obliznil, tedaj pa — besno kot tiger, a brez najmanjšega glaska — poskoči naravnost proti njenemu vratu.

Napad je bil popolnoma nepričakovan, vendar je Helena še o pravem času dvignila roko in Neronovi beli, dolgi čeklji so se zapičili v njeno meso in škrtali ob kosteh.

»Pomažite, pomagajte! Oče, oče!« je jeknil presunljiv glas po tihem poslopju. Nero ni bil težak in za trenutek ga je treščila od sebe, toda spoznala je dobro njegov namen. Začel se je boj.

»Oče, oče!« je kriknila iznova uboga

deklica, ko je mesarila žolta furija ročice, ki so ji tolikrat podajale hrane.

Zastonj se ga je otepala, kot roj osá je bil vedno v njej, in gotovo bi bil kmalu dosegel vrat in ž njim svoj cilj, da bi bil pregrizel glavne žile, da ni v pravem času prihitel oče na pomoč.

Naravnost vanj, brez glasu kot poprej, se je zakadil Nero in je grizel in klal, dokler ga ni sekira smrtno zadela in mu vzela moči. Še en udarec, in ta ga je treščil s preklano črepinjo pred ognjišče, kjer je gospodaril toliko časa Nero, — izdajalski Nero, pravi Brutus in rimski Nero po svojem značaju; zasopel je še enkrat globoko, se iztegnil in obležal nem za vedno.

POTOPLJENI NARODI.

(MEHOVCI.)

Na letošnjem potovanju po nemilosolnčni Italiji sem se večkrat izprehajal ob bregovih in sipinah Tirenskega in Adrijanskega morja. Skušal sem si poglobiti znanje iz prvega vira v »thalassobiologiji«, o dejanju in nehanju bitij v morskem naročju, deloma kot skromen pešec po celini, deloma v črni lupini beneškega gondolirja, tuintam tudi kot amphibium, kopajoč se na raznih »lido« (= ravno peščeno obrežje). Morda bo zanimalo koga izmed naših prijateljev poglavje iz temne dežele potapljačev, kraljevine Posejdonove.

Neznosno avgustovo solnce je kuhalo svet, ko sem hodil ob napolitanskem obrežju, pod tronom starega Vezuva, ki se ne naveliča že stoletja pošiljati sivkastih oblakov iz stare svoje žeknaste pipe. Bilo je ob času oseke, ko stoji voda 30 do 75 cm nižje nego ob času plime. Napol naği potomci raznih Pompejanov ciganske barve so uganjali svoj dulce far niente, ki se ga imajo priliko priučiti na tisočerihs vskandanjih starejših zgledih, drugi pa so hoteli menda pokazati na sebi betvico stare rimljanske krvi in so sezidali na peščenemrodu blizu emerzijskega pasu (svet, ki se

PROF. FR. PENGOV.

Buči, buči, morje adrijansko!
Morje!...

prikaže tekom bibavice na suho in zopet zalije z vodo) iz peska malo trdnjavico: v sredi majhna laguna, kroginokrog pa peščen nasip. Že je jel Posejdon zopet dvigati svoje temenišče; privalili so se prvi nizki valovi in pognali vodo preko otroške barikade v notranji jarek.

Veselo so zavrisnili mali fakini nad dolgo pričakovanim dogodkom. Približam se jim, ko je prispelo rajanje ravno do vrhunca.

Trdnjavska laguna je dobila prebivalca, čudnega pa in nenavadnega; valovi so bili treščili čez nasip skoro 30 cm široko meduzo, znano mnogim naših bralcev pod imenom uhati klobučnjak (Ohrenqualle). Nerodno in po strani je veslarila Aurelia aurita s svojo nežno, rožnordečo ladjico v tesnem bazenu.

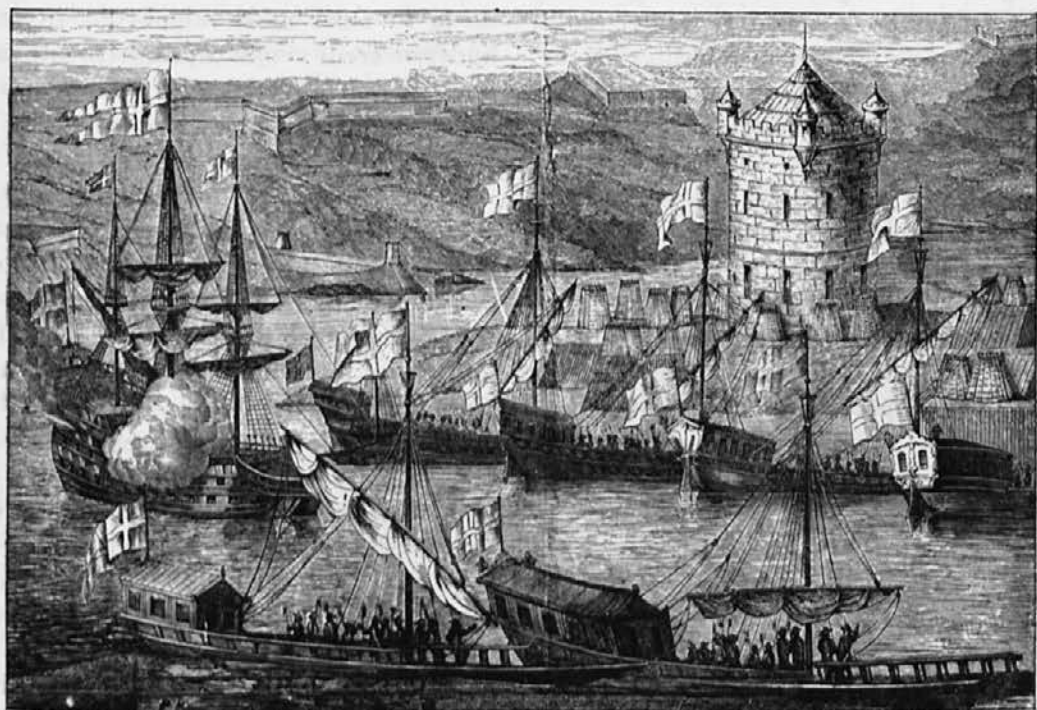
Da je stanovalo na naši trdnjavici njeni velikosti primerno liliputansko ljudstvo, gotovo bi bila igrala meduza vlogo levijatana (krokodil, morski zmaj), strašne velebobotnice (Oktopoda), ki je prišla v gosti celi okolici v grozo in strah. Pa ni bila edina obiskovalka ta Aurelia. Od vseh strani je še prinašalo radodarno valovje proti obrežju prekrasnege cvetja: celo množico

kot plavice modrih meduz-jadrnic (Segel-qualle), jesenskim tagetes podobnih rjavorumenih Chrysaor s temnejšo zvezdo kostanjeve barve po vrhu, sivih Aequorej, ki so merile do 40 cm v premeru, in ljubkih papeških tijaric, samo 2 cm širokih, s karminovordečim središčem (Tiara pileata). Vse to lepo vodno cvetje se je izpreminjalo, prišedši na suho, mahoma v večje ali manjše grde sluznate pege, nad kojimi ti je lahko izpodrsnila stopinja, prava slika jesenske slane na vrtu, vanitas vanitatis.

ubogih Nereidinih (Nereis ali Amfitrite, so-proga Posejdonova) otrok, ki jim je donela pesem vedno više segajočih valov na uho kot nagrobnica.

Evo vam zmisel tedanjega premišljevanja, ki se sliši kot bajna pravljica iz »Tisoč in ene noči!« — — —

Bila je svoje dni dežela — od tedaj je preteklo že desetorice tisočletij —, nad katero se je razpenjalo najkrasnejše tropiško-vedro nebo. Zrak te dežele je bil noter do tal tako specifično težak in glo-

RUSKA MORNARICA PRED AZOVOM.

Nenadoma je pridrl periodičen močan voden naval in cela trdnjava se je zgrudila v pesek in slanico. Silno moč ima jeklena pest takega vala, ki ugladi v momentu breg in pomete v čisto trud malega človeka. Ujetnica-meduza je še enkrat zadihala prosteje, a le zato, da jo je v naslednjem trenutku toliko sigurneje zadela usoda raztrusnjene ladje.

Otroci so izgubili veselje nad svojim Ilionom, ki ga ni bilo več, in so odšli; sinje valovje je pelo naprej svojo neskončno melodijo, jaz pa sem premišljeval usodo

boko zamodrel, kot bi segalo nebo samo do zemlje.

V tej deželi je stanovalo izza pradavna ljudstvo, posamič ali v majhnih družinicah, brez posebej zgrajenih selišč, kar pod milim nebom, a vedno na enem in istem mestu, za katero se je bil kdo odločil v svoji mladosti.

Ta vezanost pa je jela polagoma presedati nekaterim, zato so si začeli izbirati stanovališča bolj po nomadsko ter peli:

»Danes tukaj, jutri tam, drugi kraji, druga mesta; če mi vseč ni, pa drugam, urno me popelje cesta.«

Nekateri so postali tudi stavbarji na koleh, deloma celo brodarji.

Razne ekspedicije in izkušnje so prinesle novih kulturnih dobrin našemu narodu, tako da so začeli posamezni njegovi udje rabiti bogatejšo obleko, da so hoteli postati in tudi postali večji in lepši od sosedov, preprostih plebejcev, da niso hoteli biti več sužnji, priklenjeni na gotovo mesto, ampak so odpravili tlačanstvo ter se gibali prosto od kraja do kraja.

Pa s tem še ni bila dana zadnja faza napredku. »V slogi je moč«, to geslo, ki se je tako lepo obneslo še vselej, so si privzeli že tedaj mnogi izmed naših znancev, šli na delo in jeli zidati stonadstropne hiše iz najlepšega belega, črnega, sivega in rdečega marmorja, nekake babilonske stolpe, ne samo za obrambo proti sovraigu, ampak tudi, da ovekovečijo svoje ime. Ideja se je popolnoma posrečila. Ko še ne pozna zgodba Adamovih otrok trgov in mest, je že stala v mestu našega naroda palača ob palači, dokler se niso dvignile od tal največje metropole, proti katerim so Londoni in New-Yorki prave eskimoske barake.

Pa tudi rodovi, ki se še niso bili povzpeli do stavbarske umetnosti starih Egipčanov in Babiloncev, so izprevideli korist poznejše Svetopolkove oporoke in stopili v zvezo med seboj. Pri tem so pokazali čudovit zmisel za socialno delo in altruizem. Iznajdbe, ki bi se zdele nam še danes samo futuristične sanje, so bile pri tem skrajno praktičnem ljudstvu v vsakdanji rabi. Kakor pokladamo pri nas vsako leto veliko kilometrov vodovodnih cevi, da oskrbimo mesta in vasi z zdravno, pitno vodo, druge cevi za plinovo razsvetljavo itd., tako so si napravili naši arhaistični znanci že v praveku znamenit »juhovod«, cevno omrežje, po katerem se je pretakala dannadan slastna župa in dospela v sleherni palačo, da si le odprl petelinca (ventil). Da so imeli tudi izvrsten telefon ti bistroumi in so jim bile priprave à la naši torpedo vsakdanja viteška igrača, ni treba poudarjati posebej.

Toda čudno! Ta hiperkultura je imela tudi svoje slabe plati, kot jih ima naša moderna. Z resnobo pokazujejo statistiki na gnilobo francosko in na vedno manjše število rojstev kot posledico npravne okuženosti. Tudi naši prebivalci v marmornih palačah ali brez njih, živeči v velikih zadruah in stalnih domovih (homestead), so polagoma odreveneli v svojem vedno le praktičnem stremljenju, ki je šlo le za materijo in ni poznalo nobenega višjega poleta. Ko so jih obiskovali tuintam tujci in prijatelji, so si pošepetavali sredi gostije, da je to sicer tako veleobrtno in pridno ljudstvo sredi svojih orjaških prestolnic in bouillonskih akveduktov vendarle pravzaprav silno dolgočasno, ker je preveč konservativno, da naravnost starokopitno.

Tudi med narodom samim so se že oglašali razni glasovi, pesniki, nacionalni ekonomski, politiki, zdravniki, ki so opozarjali na nevaren fantom: rod za rod si je bil namreč podobnejši. Domovina ni bila več v stanu pokazati na trope nadebudnih otrok z nebeškoveselim nasmehom; mladi zarod je bil v tem kraljestvu mehanike in paragrafov precej tak kot starci, za starimi sivolasci so prihajali neposredno sicer nekaj manjši po postavi, a zato ravnotako sivi starčki, ki so pa dosegali v kratkem brez znatnih izprememb (metamorf) velikost svojih dedov.

»Per bacco!« so kleli nezadovoljni starci, kadar so se ujedali po italijansko. »Kako dolgčas je vendar pri nas!« — Ko je vršelo že davno po celi deželi, se je spomnila slednjič tudi centralna vlada, da bo treba poslušati glas ljudstva in ukreniti kaj proti narodni nadlogi. Iz vseh mest so se grmadile v »kabinetu za notranje posle« peticije in resolucije.

»Treba je sveže krvi, proč s kitajskimi zidovi, vun moramo, na plano!...« se je glasila ena.

»Ko bi se razvil vsaj med posameznimi mesti, ki čepijo kot mumije in petrefakti nad svojimi juhovodi, ko bi se razvil vsaj med temi živahen promet (tramway, železnica, zrakoplovi?), že to bi zaleglo

veliko...« je zvenel nasvet od druge strani.

»Vsako mesto je vendar nekaj drugega,« so argumentirali tretji; »našo mladež treba poslati vunkaj v 'fremd', da se čemu priuči, da vidi kaj novega in doživi, da si pripelje iz tujine nevesto. Morda potem vendarle doživimo veseli dan, ko nas bo zopet obdajala kopa rdečeličnih otrok v pestrobarvnih oblačilih, dočim nam prinašajo rojenice doslej že v zibeli same preživele starce. Videant con-sules!« — —

Republikanska vlada je prišla do prepričanja, da tu treba korenitih reform, da samo cincanje v posameznih deželah in pri poedinih narodih nič ne zaleže, da treba napraviti si radikalen program in presekati gordijski voz raznih pomislekov z energijo velikih državnikov.

Ker je bil na razpolago lep štab silno večjih inženirjev, so hoteli ti izrabiti krasno priliko in si ustvariti spomin, aere perennius. Po njihovem načrtu naj bi mladci ne hodili snubit peš, po očakovsko; tudi bicikelj, motor in auto so bili že premagano stališče, ki je spadalo le še v zgodovinski narodni muzej. Ustvarili so zračno flotilo iz velikih zrakoplovov, ki so spajali v sebi vse vrline Zeppelinov in motornih aeroplanov. Sicer ti »hydroplani«, kakor so patentirali novi izum, niso bili še vodljivi prav za vsak slučaj brez izjeme, a prekašali so vendar daleko nem-

ške balone požrtvovalnega grofa, ki so jih zgradili do danes že 21 za mnogo milijonov, a so razen sedmih vsi neporabni.

V teh krasnih zračnih gondolah, ki so imele obliko večjih in manjših steklenih zvoncev ali dežnikov najrazličnejše mode in barve, od zlatopomarančne do škrlatne in azurne, so hiteli sedaj vunkaj v težko, modro atmosfero veseli emigrantje (izseljenci) našega ljudstva, mladeniči in device, posamič ali tudi v parih, edini up domovine, v neznani svet.

Eksperiment je imel popoln uspeh. Iz aeroplanskih kolonij je prihajal od roka do roka vedno zopet v materino deželo mlad rod, sveža, premlajena družba, glasen otročji smeh je bilo zopet čuti po mestnih ulicah, bilo je kakor v radostni mladi vigradi. Čudno moč mora imeti vožnja visoko pod oblaki, ki je zmožna tako čudovito preustvariti srca in cel organizem!

In res zabavno je bilo to plavanje po zraku, tako amizantno, da se je bilo bati celo resnih posledic. Daj mladini prst, pa ti zagradi za celo roko! Nekateri med izletniki so v svojem zračnem razkošju vedno bolj pozabljali na prvotno domovino. Le tuintam so še poslali kakega otroka za »kratek čas« v staro mesto in njegove ozke ulice, na počitnice k dedeku in stari mami, ne kot v definitivno bivališče. Nič niso pomagale pritožbe glavarstev in občin; brezdno med staro in novo domovino je zijalo vedno širše. (Konec.)

POGLED V STAROGRŠKI ARHIV.

DR. J. SAMSA.

Da se ne boste ustrašili dolgočasnega naslova, moram takoj v začetku podati izjavo, da nikakor ne nameravam pisati učene razprave z dolgimi citati pod črto in nad črto; niti besede arhiv vam ne bom razlagal, saj gotovo veste, da pomeni arheion (ἀρχεῖον) stanovanje višjega uradnika, magistrat ali deželno palačo. Višji uradniki pa so imeli že v starem veku v svojih pisarnah posebne prostore za shranjevanje važnih aktov ali listin, imeli so

arhiv. Ako imaš priliko, da pogledaš v moderni arhiv, v stare, zaprašene, obledele listine, vstane pred teboj vse življenje nekdanjih rodov, njihovo mišljenje in čustvovanje, njihovi vzori in boji, njihova sreča in nesreča; tu bereš usodo svojih prednikov, katerim se imaš toliko zahvaliti, a se tega tako redko zavedaš.

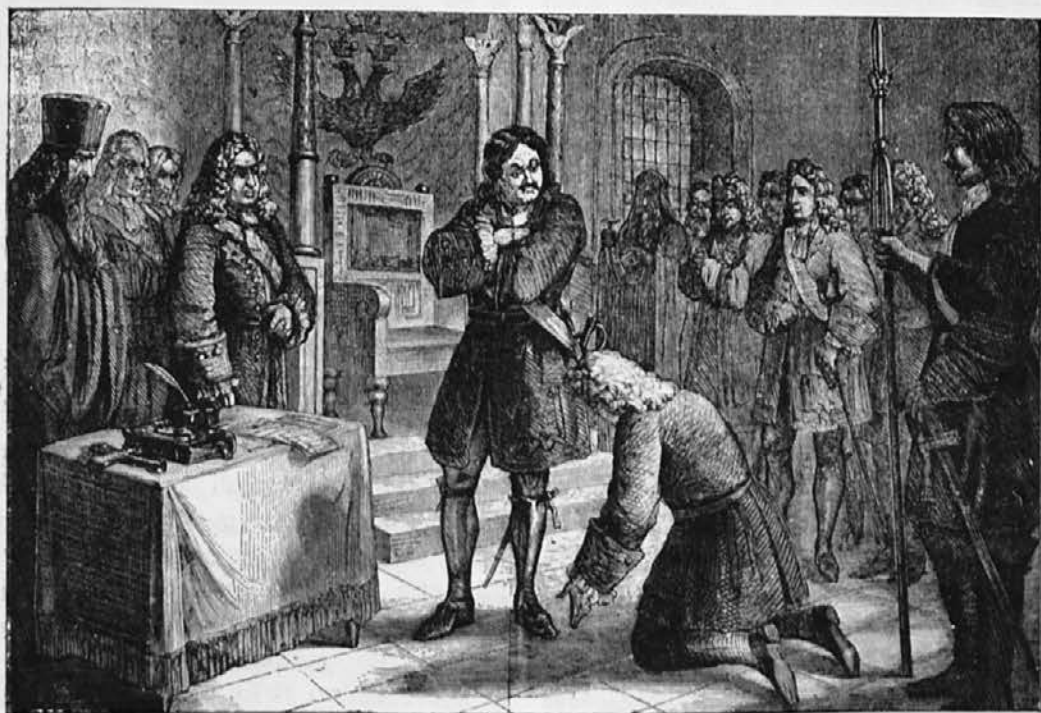
Tudi pogled v starogrški arhiv nam bo pokazal bujnopestro življenje živahnega grškega naroda, ki je vedno, tudi na višku

svojega kulturnega razvoja, ohranil neko dražestno, otroško naivnost in preprostost. In kaj je v sedanjosti in preteklosti bolj zanimivega nego resnično istinito življenje. »Le v sredo življenja posezi, in kjer se ga lotiš, je zanimivo« (Goethe).

V grškem arhivu si pa ne smemo predstavljati do stropa segajočih omar, napolnjenih s stoletnimi listinami, razdeljenimi po raznih registraturah in oddelkih, ki se ločijo po vsebini, letnicah in krajih itd. Grški arhiv je kamenit, v kamnu je hotel Grk ovekovečiti svoje dejanje in ne-

najstarejši v Olimpiji in v Delfih. Evo vam nekaj slik iz teh kamenitih arhivov.

Poglejmo najprej v cerkveni arhiv starega Zevsovega proročišča v Dodoni v Epiru. Na bronastih ploščicah — vsled pomanjkanja pripravnega kamena — so se ohranila vprašanja v raznih zadevah. Zadolžen posestnik vprašuje boga, naj li proda svojo hišo in posestvo ali ne; neki Kleutas vpraša za svet glede kupa ovac. Proročišče služi tudi za policijski komisariat: Agis pride vprašat, kdo mu je ukradel odeje in blazine.

KRALJEVIČ ALEKSEJ PROSI CARJA ODPUSČANJA.

hanje, v kamen je vdolbel nagrobni napis dragemu rajnkemu, v kamen je vrezal imena pobožnih dobrotnikov svetišč, v kamnu je ovekovečil upnik pravice, ki jih ima na posestvu (hipoteki), kamnu je vtisnil postave, da jih je meščan na trgu takorekoč vsak dan lahko bral... Saxa loquuntur.

Grk je bil globoko veren, vsaj v dobi napredujoče kulture; vse važne zadeve javnega in privatnega življenja so se obravnavale pod varstvom bogov. Zato je grški arhiv v svetišču in v njegovi okolici,

V mestu Lusoi v severni Arkadiji ima lovska boginja Artemis skromno svetišče, ki ga obdaja obzidan gaj; na vratih, skoz katera gledamo v gaj, vidimo cele vrste okroglih bronastih ploščic; to so listine, ki obsegajo proksenije (*προξενία*), zaznamki onih tujcev, ki so jih Luzijci s častjo sprejeli in hranili na občinske stroške.

Na otoku Amorgos so imena cerkvenih dolžnikov na stebri v svetišču vdolbena. Na stebrih drugih svetišč bremo cerkvena odlikovanja, imena darovalcev, dobrotnikov itd. V tem oziru so

znamenite oprostilne listine: kdor je sužnju dal prostost, ga je »daroval ali prodal bogu«. Prodajno listino, ki je bila ali iz papira, ali iz voščene ali lesene tablice, so shranili v tempeljskem arhivu. Ker je pa vsaka sprememba tega »personalnega statusa« zanimala celo javnost, je svetišče vse te spremembe objavilo. In tako se je n. pr. na stebru pred Apolonovim svetiščem v Delfih ohranilo nad tisoč takih zapiskov od l. 201. pr. Kr. do l. 126. po Kr.

Največji kameniti tempeljski arhiv se nam je ohranil v Ateninem svetišču mesta

posestva. Pravdo je razsodil šele rimski senat; tam-le na onem stebru vidiš razsodbo. Posamne kamenite listine tega arhiva so sedaj v Britiškem muzeju v Londonu.

Ako se še spominjaš, sva videla tudi v Delfih tak arhiv. V letih 1904 do 1906 so ga dvignili iz razvalin; to je »atenska zakladnica« (Schatzhaus) v Delfih; stene, iz čistega parskega marmorja, obsegajo zapiske državnih odnošajev med Atenami in Delfi od l. 138. pr. Kr. V omenjenem muzeju v Londonu vidiš tri kose rdečih

DRUŽABNI VEČER PRI PETRU VELIKEM.

Priene. Pobožni meščan, ki je prišel v prónaos, preddvor svetišča, je bral na levi, visoko gori na marmornatem stebru ponosne besede: »Kralj Aleksander je daroval svetišče Ateni, braniteljci mesta«. Dalje je sledil istega vladarja odlok, ki potrjuje Prienčanom njihove stare pravice in jim odpušča kraljev davek. Spodaj pa je bral pismeno korespondenco, ki se je vršila med mestom in kraljem Lisimahom; nato pa sodne akte znamenite stare pravde, ki se je vlekla med Prieno in otokom Samos zaradi nekega obrežnega

marmornatih stebrov iz starega Artemidinega svetišča v Efezu, napis naznanja — podobno, kakor še dandanes na dragocenih cerkvenih oknih —, da jih je dal napraviti lidijski kralj Krez.

Posebno stene velikih stebrišč okoli svetišč in trgov so služile za arhive. Tak arhiv vidimo v Apolonovem svetišču v Miletu. To je gaj brez tempeljna, obdaja ga četverokotno stebrišče, čigar stene so obsegale zgodovino bogatega trgovskega mesta.

V grških svetiščih je bilo brez števila volil, darov, podob z napisi kot znak

hvaležnosti do božanstva. Tu vidiš razne živali iz brona, zajca, žabo, delfine iz egiptskega porcelana, kamenite ladje, kovinaste sekire, svetilnice, prste, očesa, ušesa, noge... V stenskih dolbinah vidiš razna darila, okrašena z reliefnimi okraski, ki predstavljajo razne toaletne predmete: čevlje, stekleničice za mazila, ogledala, glavnike itd. Taka darila iz Dionizovega svetišča v Brizejah v Lakoniji hrani Britiški muzej.

Pa tudi razne specialne arhive najdeš v stari Grški. Tako se nam je v Gortini (Gortyn ali Gortyna) na Kreti ohranil sodni arhiv. Tu vidimo namreč del sodne dvorane, ki je bila okrogla s premerom 33 m. Znotraj je stena 9 m na dolgo popisana z gortinskimi postavami v visokosti moža srednje visokosti. Pri sodni obravnavi je vsakdo lahko dotično postavu bral. Del takega sodnega arhiva so našli tudi v jonskem mestu Eritre v Mali Aziji.

V Asklepijevih svetiščih na otoku Kos, v mestu Epidauros in Trikka v Tesaliji si lahko ogledava medicinske arhive. Najslavnejši zdravnik grške starodavnosti Hipokrat z otoka Kos (410—366) se je baje učil v medicinskem arhivu domačega mesta. Še večji je bil medicinski arhiv v argolskem mestu Epidauros, ki je zlasti častilo boga vsega zdravilstva Asklepija. Pri vhodu v ta starodavni sanatorij je bral bolnik toliko priznalnih izjav in pisem, da ni mogel niti trenotek dvomiti nad čudotvorno močjo epidavrijskih bogov in doktorjev.

Toda pustiva zaprašene mestne arhive in narediva par izletov na deželo. Krasen dan je. Kmalu ko zapustiva mesto, vidiva ob cesti krasne vile bogatih meščanov, obdane z vrtovi. Tu vidiš napis: »Ason si je sezidal v 74. letu svoje starosti to hišo«,¹ tam na onem mejniku zraven lahko pogledaš, koliko dolga je na posestvu; tale mejnik pa nama pove, da je posestvo dano za doto najstarejši hčeri; tam bereva, da je dal bogat zdravnik svoji hčeri 3000

drahem (= 2700 kron) za doto, a ne v denarju, ampak v obliki hipoteke; tu zraven je na isti način naložen denar za dve siroti; če greva dalje bereva, da je ta krasni park, ki je pred nama, dota bogate edinke, ki je pa vse to darovala Afroditi; še dalje prideva do velikega posestva, ki ga omejuje 75 mejnikov, na štirih straneh popisani marmornat kamen nama razjasni, da je bila to dediščina Anikejevih otrok, ki so posestvo prodali in si skupiček razdelili; ako te zanima, bereš lahko tudi imena novih posestnikov in kupno vsoto.

Policijski predpisi v svrhu javnega reda in javne varnosti so bili že v starem veku javno vidni, n. pr.: »Prepovedano je v Pireju na trgu ali na cesti odlagati smeti ali gnoj. Ravnanje zoper ta predpis se kaznuje pri sužnju s 50 udarci, pri prostem od 1 do 10 drahem.« Ko se vrneva v mesto, vidiva na stolpu mestnega zidovja napis, ki opominja, da je 3 do 5 čevljev širok pas sveta okoli obzidja last mestne občine, da torej tega sveta ne sme zasebnik obdelati ali zazidati. Na mestnem obzidju v Efezu še danes lahko beremo to-le odredbo: »Mesto si lasti ob morju pot v širokosti 20 čevljev, ob zidu 40 čevljev znotraj, 50 čevljev zunaj zidu. Mesto ima pravico v slučaju potrebe na pašniku, oddanem v najem, napraviti kamnolom in dovozni pot.«

V že omenjenem mestu Priene so se nam ohranile stekleničice za zdravila z napisi zdravila in lekarnarja, ozir. zdravnika, n. pr. *Ἱάσονος λύκιον, Κόσμον ιατροῦ*. Ali ni to ravno tako moderno kakor: »Dr. Herderja zobni prašek«?

Življenje v vseh svojih raznovrstnih pojavih diha iz arhivov; smrt in ljubezen, ki ostane tudi po smrti, pa nam oznanja kamenita mrtvaška knjiga grobnih napisov. Zlasti špartanska jedrnatost in molčeča resnoba nam odmeva iz teh napisov, kakor n. pr.: »Taskos v vojski«, »Euribiad, olimpski zmagalec v vojski«, »Padel je v vojski«, te besede so obsegale največjo slavo za špartanca, saj so

¹ V neki gostilni na kmetih sem videl v steklo kredenčne mize vdolan napis: »Z božjo pomočjo in z lastnim trudom sem si sezidal to hišo.«

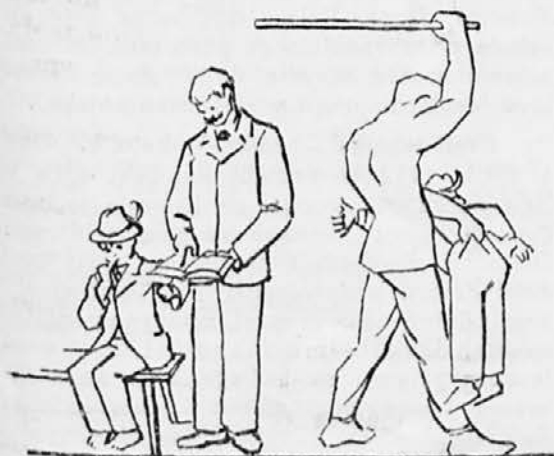
izražale vse njegove vrline. Že v Likurgovih postavah je bilo prepovedano kaj drugega zapisati na grobni spomenik kakor to. Na otoku Rodu beremo na kamnu besede: τὸν κατὰ τὸν σεισμόν τελευτᾶσαντων — grob umrlih vsled potresa. Malo besed, a koliko gorja in solzâ izražajo!

V Efezu beremo na grobnem kamnu napis:

Kapelnik Ebenos (je postavil) svojemu piskaču Hieroklu na svoje stroške spomenik. Zdravstvuj!

Vsa mnogostranost grškega genija nam odseva iz teh arhivov.

DROBIŽ

Učilniški trmo-meter.

Knjige Družbe sv. Mohorja. Letos je izdala Mohorjeva družba sedem knjig, izmed katerih so tri popolnoma leposlovne. Mladini so posvečene Pravljice. Spisali sta jih Mira in Utva. Prva obdeluje večinoma gozdne in živalske bajke, Utva pa res pravljicne stvari. Za mladino so njene stvari boljše. Mira uhaja včasih preveč na realno stran in tudi ideje njenih bajk ne bodo deci vselej čisto razumljive. — Pregelj vodi mlado Bredo po potih, katere so hodili starejši ljudski pisatelji. Lahko bi jo predstavili za trideset let nazaj, pa ne bi bila premoderna. Ker je usoda glavne junakinje Anice nekoliko podobna usodi mlade Brede v narodni pesmi, zato je naslovil pisatelj povest: Mlada Breda, dasi ravno je to precej prisiljeno. To je čutil tudi sam, zato je na par mestih citiral pesem. Pripoznati moramo, da ima precej daru pripovedovati v narodnem tonu, zato jo bo ljudstvo z zanimanjem bralo, dasi ne bo imela povest trajne vrednosti. Razvoj ni povsod jasn; zlasti prvo poglavje precej moti čitatelja, ker za prvim poglavjem poseže pisatelj za en rod nazaj in bralec raditega ne

more imeti pregleda nad toliko množico nastopajočih oseb. Vpeljal bi jih lahko polagoma, da ne bi motilo. Značaji so tuintam pretirani in stranske osebe se preveč silijo v ospredje. — Nadalje je izšel 3. zvezek Zgodovine slovenskega naroda. To epohalno delo bo zlasti dijakom dobrodošlo. — V spomin Konstantinovega jubileja je izdala Družba: V tem znamenju boš zmagal. Že samo ime pisateljevo priporoča knjigo, ki je pisana v tako poljudnem tonu, da jo bo ljudstvo prav lahko umelo. Sam pravi, da je izbral le nekaj biserov iz nepregledne armade borivcev za Kristusov križ in svobodo Cerkve. — V Koledarju je leposlovje le bolj slabo zastopano. Troštova »Pinca« se bere prijetno, a je brez vrednosti. Drugo pa je posvečeno znamenitim dogodkom preteklega leta. Zlasti bo vzbudil veliko pozornost spis profesorja Bezenška o balkanski vojski, posebno pa še mnogobrojne slike, ki krase Koledar.

Od nevere k veri. Sedanji prodekan filozofske fakultete na dunajskem vseučilišču, dr. Leop. pl. Schroeder, pravi član akademije znanosti na Dunaju, je predaval lani v nemškem mestu Wernigerode o »klicanju božjem«. Predavanje je bilo tudi objavljeno. Pomenljiva je naslednja njegova izjava: »Kot mladenič sem izgubil otroško vero, podobno kakor večina mojih vrstnikov. Še sedaj me spreleti čuvstvo groze, če se domislim onih časov, ko sem tudi jaz imel religijo za nekaj odpravljenega, premaganege, v znanosti in umetnosti pa videl in iskal nadomestila za njo. Nekaj časa še gre tako, in onega, ki je s poštenim iskanjem resnice prišel do negativnega stališča, nemalo potrjuje zavest notranje resničnosti. Toda docela nemogoče mi je popisati čuvstvo notranje zapušenosti, osamljenosti in obupnosti, ki je kljub temu z leti rastlo in me skoro popolnoma obvladalo, obenem pa mi kazalo življenje kot brezpomembno, nezmiselno in brez smotra. Kaj pa bi v najboljšem slučaju z vsem svojim znanstvenim delom mogel doseči? Par indijskih

tekstov z nekaj bolj ali manj dobrimi opombami izdati; nekatere pesmi Rig-Vede morebiti pravilneje umevati kot moji predniki i. dr. Pač bi postal vsled tega profesor, prišel bi do svojega kruha — toda, kaj bi končno to pomenilo zame? Kaj bi bilo to za svet in njegove najgloblje potrebe? Moral sem si reči: Čisto nič! Morebiti še manj kot nič, še nekaj hujšega — nekaj navidezno vzvišene in lepega, dočim bi v ozadju stalo ubogo, žeje umirajoče človeško srce, ki bi hrepenelo po nekaj višjem, boljšem, tako kakor »jelen koprnji po sveži vodi«. (*Das Rufen Gottes*, Vortrag von Professor Dr. L. von Schroeder. Berlin-Lichtenfelde 1912, str. 6 nsl.)

WALTER SCOTT.

Walter Scott (1771—1832) je najboljši angleški romanopisec in pravi začetnik zgodovinskega romana. Pisati je začel precej pozno; preje je bil v sodnijski službi. Prvi njegov roman — *Waverley* — je izšel l. 1814. Nato je sledila cela vrsta romanov, skupno 74 zvezkov. Pisal je silno hitro in nikdar korigiral, zato njegova dela niso dosti opiljena. Snov je zajemal večinoma iz škotske zgodovine, dočim so njegovi nemški in francoski vrstniki obdelovali antične in vzhodne motive. On je res nacionalen pisatelj, ki je znal naslikati daljšo dobo domače zgodovine in dobro označiti znamenite zgodovinske osebe. Ozadje tvorijo škotski upori, burgundsko-francoska vojska in drugi važni zgodovinski dogodki iz škotske zgodovine. Kakor

omenjeno, je glede oblike tuintam precej površen. Zlasti začetek vsakega romana je na slabem glasu. Scott namreč napiše najprej uvod o zgodovini in razmerah, kar pa zelo odbija. Tudi glede razvoja je tuptatam pomanjkljiv. Sam primerja razvoj svojih romanov kamenju, ki drči s hriba. V začetku gre počasi, toda čim niže je, tem hitreje drči. Končno preskakuje celo globoke jarke. Tako naj se tudi roman v začetku razvija počasi, proti koncu pa naj omenja le glavna dejanja, toda zelo v kratkih potezah. Vpliv Scottov je naravnost čudovit. Vsi boljši evropski romanopisci, n. pr. Dickens, Cooper, Freytag, Manzoni, Hugo, Balzac itd., so se hote ali nehote ozirali nanj in ga posnemali. In tudi našemu Jurčiču se očita, da je tuintam Scottove junake napravil v slovensko obleko.

Kralj tehnike — odločen katolik. Dne 1. aprila 1912 je priredil katoliški klub v New-Yorku zborovanje, na katerem je imel govoriti jezuit Bernard Vaughan o Devici Orleanski. Predsednik zborovanja je bil kardinal Farley, podpredsedstvo pa je ob viharjem odobravanju prevzel svetovnoznani iznajditelj Guglielmo Marconi, ki ga protestantje štejejo za svojega, a je ne samo krščen, temveč tudi globoko veren katolik. Za čast, ki so mu jo izkazali na zborovanju, se je zahvalil v lepem govoru, v katerem je pozdravljal new-yorške katoličane, zlasti njih kardinala Farleya in P. Vaughana. Poudarjal je velike zasluge jezuitskega reda za kulturni napredek današnjega časa. Priznal je, da se mudi zato v Ameriki, ker hoče zvezati Japonsko z Ameriko po brezžičnem brzojavu, ki je lep simbol (podoba) katoliške Cerkve. Kajti tudi v katoliški Cerkvi je vedno sto in še več milijonov vernikov celega sveta brez vidnih vezi v najožjem duhovnem stiku.

Velja še danes. Za časa francoske revolucije je bilo izgnanih iz domovine mnogo duhovnikov, ki se niso marali pokoriti krivičnim državnim odlokom. Še več jih je nesrečno končalo pod neusmiljeno giljotino. Duhovnik Tournier iz Besançona je bil tako priljubljen med ljudstvom, da so ga celo sovražniki Cerkve hoteli rešiti pred giljotino, seveda z lažjo. To se jim ni posrečilo, ker je Tournier vsako laž takoj zavrnil. Preden se je izvršila smrtna obsodba, se je obtoženec poslovil od navzočih s sledečimi besedami: »Časi preganjanja so najlepši za vojskujočo se Cerkev. Da bo njeno zmagoslavje popolno, morajo eni duhovniki po jetnišnicah trpeti, drugi na morišču končati, zopet drugi v pregnanstvu umreti.« — Res si je Napoleon, ko je l. 1799. postal prvi konzul,

stavil za najvažnejšo nalogo, sprijazniti se s Cerkvijo in dati duhovnikom prostost, če hoče vladati državo in ukrotiti revolucionarje. Že l. 1801. se je podpisal konkordat, s katerim se je to vsaj deloma doseglo. — Le malo bolje se godi dandanes duhovnikom na Portugalskem. Časopisi, ki pišejo o bedi in preganjanju katoliške duhovščine, prinašajo tudi vznemirljive vesti o splošnem neredu v državi, o štrajkih, o uporih med vojaštvom itd. Ni treba mnogo preroškega duha, da se ugane, kaj bo moral storiti tisti portugalski »Napoleon«, ki bo hotel upostaviti zopet red v republiki.

Nagrobni napisi:

Nagrobni napis v župni cerkvi v Rönghausen, B.-A. Mindelheim, se glasi tako:

Adam ubi es?

Adam ubi es? egressus e vita?
Dic: ubi corpus? in pulvere?
Accepisti tuam sententiam?
Misericors Deus, an severus?
Utique tibi Maria succurrit?
Beata Virgo tua advocata?
In illa tua nunc requies?
Ergo quiesce! ubi nullus clamor.
Sic tibi precamur solamen.

Ita.
Vere.
Etiam.
Verus.
Currit.
Vocata.
Quies.
Amor.
Amen.

Adam ubi es?

Ibi:

Ubi cuncta requies.
Fiat! fiat!

Nagrobni napis stolnega dirigenta Lud. Hillebranda v Ziemetshausen, B.-A. Krumbach, se glasi: Hic jacet, qui stetit — Et tacet, qui cecinit — R. D. Ludovicus Hillebrand, Marct Biberbacensis — Mundum intravit flens — Pertransiit canens — Exivit gemens — Cecinit vegetus: Allegro, Forte — Infirmitas: Andante, Piano — Moriens: Adaggio, Pianissimo — Et quid nunc? Putasne Angelis concinere? — O, utinam! — Quid autem, si sine Pausa omni — Suspiret, gemat, lamentetur? — Ah, solare miserum — Et precare ei Requiem.

Na grobu kan. Christ. Ligsalz, † 1642, v Monakovem je zapisano: Lege viator, cras legendus.

Neki drugi napis slove: Tu eris, ego fui.

Naše slike. V samostanu sv. Trojice pri Moskvi je carju Petru v mladosti otela življenje pred zarotniki njegova mati. Po nastopu samovlade (1696) je nameraval Peter nastopiti poučno pot v inozemstvo, da bi se seznanil z zapadno kulturo. Pa že tedaj so mu zastavili pot Starorusi, nasprotniki vsake socialne reforme, ki so povzročili upor strelcev. In tako se mu je posrečilo šele po zadušeni revoluciji doseči dolgo zaželeni smoter. Meseca maja l. 1697. je zapustil svojo prestolnico in hitel preko Berolina na Holand-

sko, kjer se je z vso resnobo poprijel mornarstva in ladjedelstva. V holandski vasi Saandam se je vpisal kot preprost tesar pod imenom Peter Mihaelov in pomagal pri gradbi čolnov in velikih ladij, ki jih je pozneje kupil za Arhangel in Azov. L. 1716. je nastopil Peter drugo poučno potovanje po Evropi. Za njegove odsotnosti je poskušala konservativna stranka Starorusov postaviti na prestol Petrovega sina Aleksija. Ko je Peter za to izvedel, je poklical Aleksija v Haag na zagovor. Aleksij se je zbal kazni; pobegnil je v Neapol. Toda že čez leto dni se je povrnil v Moskvo, padel pred očeta in ga prosil odpuščanja. Ker pa njegova spreobrnitev ni bila resna in se je začel iznova pogajati z revolucionarno stranko, so ga poslali v ječo, kjer je kmalu umrl (1718). Veliko pozornost je obračal Peter na družabno življenje. Šege in navade ruske so bile takrat še zelo primitivne. Da bi navadil zlasti višje kroge na bon ton zapadne inteligence, je prirejal družabne večere, na katerih je po cele ure pripovedoval o lepoti francoskih manir.

—n.

Navod za šahovo igro. (Andrej Uršič.)

Notranja vrednost šahove naloge je v prvi vrsti zavisna od lepe ideje (pointe) — kar se z lepim zunanjim nastavom povzdigne. Ideje se pa ne dajo uvrstiti (kodificirati) v stroge rede zaradi števila in načina, kako so izvedene. Ena in ista ideja se nam javi v glavni igri, drugič v dveh enakovrstnih igrah, zopet drugič kar v celem šopku enakih iger, pa zopet se ista ideja pokaže v jako fini obrani itd. (Primeri današnje nal. 83.). Spoznanje idej doseže le oni, kateri se lovi z nalogami priznanih mojstrov — da jih sam rešuje in tako in edino le tako pogloblja v duhu ideje. Ena naloga n. pr. ima idejo popolnega izrabljanja moči posameznih podob, ne izvzemši pešca. Druga naloga izvaja s pomočjo dveh ali treh podob itd. Zopet drugod se javlja ideja, kako se kralj izpostavlja sovražnemu napadu (nal. 84.); drugod se pokaže zajetje sovražne podobe (nal. 85.) ali zapretje; pripravljane podvojenega »šaha«; odrezanje posameznih polj, spremenjenje pešca na osmem polju v razne podobe (prim. nal. 75. in 76.). K idejam nalog štejejo v prvi vrsti žrtve. Dobimo žrtve že v najstarejših nalogah; one so splošna prikazen v nalogah (tudi v partijah!). Žrtvuje se podoba brez vsakega navideznega proti-dobička. S sprejetjem žrtve pa je nasprotnik dal priložnost, da se lahko tvoja druga podoba približa nasprotnemu kralju in tako v določenem času (določeni potezi) završi matno mrežo, iz ka-

tere ni več izhoda. Žrtev ni omejena samo na prvo potezo, ampak se lahko ponavlja do predzadnje (kombinacija žrtvovanja — Opferkombination), na kar sledi zadnja, matna poteza. V prvi potezi se navadno žrtvuje mala podoba, v predzadnji pa — najmočnejša; vojvoda se žrtvuje, da pešec zmagaja. Velja za moment lepote in fineze, ako se močna podoba žrtvuje na dveh ali treh raznih poljih, samo da sledi žrtvi čisti mat, ako ne absolutno, pa vsaj relativno (pri odkritem šahu nal. 86.).

Partija 57., igrana v juliju 1913.

Beli: Ed. Lasker.

Črni: F. Englund.

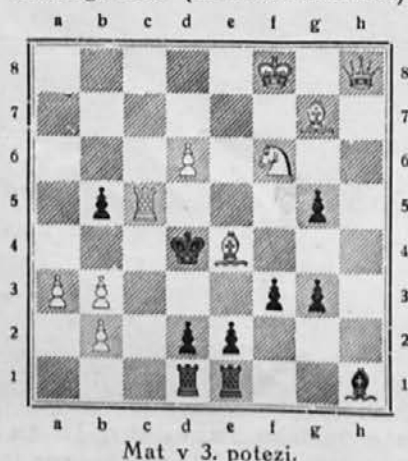
1. e2—e4	e7—e5
2. Sg1—f3	Sb8—c6
3. Sb1—c3	Sg8—f6
4. Lf1—b5	Sc6—d4
5. Sf3×e5	Dd8—e7
6. Se5—f3	Sf6×e4

7. 0—0	Se4×c3
8. d2×c3	Sd4×f3+
9. Dd1×f3	De7—c5
10. Tf1—e1+	Lf8—e7
11. Lb5—d3	d7—d5
12. Lc1—e3	Dc5—d6
13. Le3—f4	Dd6—f6
14. Df3×d5!!!	c7—c6
15. Dd5—e4	Lc8—e6
16. Te1—e3	Le7—c5
17. Lf4—e5	Df6—h6
18. Te3—g3	Lc5—f8
19. Ta1—d1	0—0 0?? o jej! o jej!
20. De4×c6+	b7×c6
21. Ld3—a6	mat!

Listnica. Mladim prijateljem:

Viribus omnibus
Incumbite studiis
Ludus scacchorum
Non vices eorum.

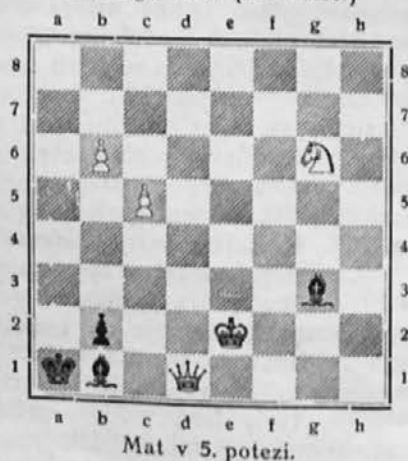
Naloga 83. (A. F. Mackenzie.)

Naloga 84. (S. Loyd.)

Naloga 85. (A. Uršič.)

Naloga 86. (C. Bething.)

LUKA VILHAR

urar, Ljubljana, Kopitarjeva ulica št. 4

priporoča prečastiti duhovščini in slav.
občinstvu svojo veliko in bogato zalogo

priložnostnih daril

kot ure, verižice, uhane, zapestnice itd.
po najnižjih cenah.

Za solidno in točno postrežbo se jamči.

I. KETTE

Ljubljana, Franca Jožeta c. 3.

Klobuki, čepice, perilo, kravate,
palice, dežniki, galoše, toaletne
potrebščine itd. Vsi predmeti za
telovadbo, turistikó in drug šport.

Knjigoveznica

„Kat. tisk. društva“

v Ljubljani

se priporoča ::

v izvršitev vsakovrstnih
knjigoveških del.

Knjižnicam znaten popust. Solidno delo, zmerna cena.

Kupujte edino

„Sava“-kremo

(čistilo).

Dobiva se povsod.

Fr. P. Zajec, izprašani Ljubljana, Stari
optik, trg 9
priporoča svoj dobro urejeni **optični zavod**
kakor tudi različne vrste naočnikov, ščipal-
cev, toplomerov, daljnogledov itd. Popravila,
očal, ščipalcev itd. izvršuje dobro in ceno!

G. F. Jurásek

uglaševalec glasovirjev in
trgovec glasbil

Ljubljana, Poljanska c. 13.

Velika zaloga prvovrstnih glasovirjev, planin,
harmonijev, gosli, tamburic, kitar, citer in vsega
glasbenega orodja. Najboljše strune (Wachold
in druge). Zavod za uglaševanje ter popravila
vseh glasbil. Jamčim pismeno 10 let. Posoje-
valnica glasovirjev in harmonijev po najnižjih
cenah. — Dobro blago se samo hvali.

Upravništvo ima v zalogi še vseh pet letnikov
„Mentorja“. Prodaja jih po K 5.50 vezane, za
dijake po K 3.50 vezane, za knjižnice pa po
K 3.— vezane. Nevezani letniki K 1.50 ceneje.

K. A. KREGAR

Ljubljana, Sv. Petra cesta 23

**Trgovina z usujem
na debelo in drobno**

Bogata zaloga raznovrsnega
usnja in črevljarskih potrebščin

Glavna zaloga
Sava-kreme
v korist obmejnim Slovencem!

Trgovina oljnatih barv, fir-
nežev in lakov ter vseh v to
stroko spadajočih
predmetov

Brata Eberl
slikarja napisov, pleskarska mojstra
Miklošičeva cesta št. 4

nasproti „Uniona“

Priporoča se preč. duhovščini
in p. n. občinstvu
v vsakem oziru
kot priznana solidna tvrdka

Priporočljiva domača tvrdka!

Podpisani izjavljam v imenu stavb-
nega odbora za zidanje nove cerkve
v Šmihelu pri Žužemberku, da je gosp.

Rajko Sušnik
umetni steklar v Šiški

napravil v imenovani cerkvi enajst
novih oken, krasno in umetno v got-
skem slogu, v splošno zadovoljnost in
po zmerni ceni ter je zato v svoji
stroki vreden najboljšega priporočila.

V Šmihelu, 12. avgusta 1909.

Za stavbni odbor:
Frančišek Gabršek,
župni upravitelj.

Prodajalna Katol. tisk. društva (H. Ničman) v Ljubljani

priporoča svojo bogato zalogo

: šolskih :
in pisarniških
potrebščin

kakor: raznovrstni papir, zvezke, no-
teze, razne zapisnike, kopirne knjige,
šolske in pisarniške mape, radirke,
pisala, črnilo, gumi, tintnike, ravnila,
trikote, šestila, barve, čopiče, razno-
vrstne razglednice in devocionalije.